

надання кваліфікованої інформаційної допомоги підприємцям, які бажають зайнятися таким видом діяльності.

Висновки. Отже, проведені дослідження дозволили:

1) на основі виділення існуючих підходів до визначення поняття «підприємницький потенціал» трактувати його як комплексну категорію, яка відображає сукупність інтелектуальних характеристик, можливостей, здібностей, знань та навичок підприємців ефективно використовуючи наявні ресурси реалізовувати бізнес-ідеї для досягнення поставлених цілей;

2) проаналізувавши підходи до структурної будови підприємницького потенціалу регіону, виділити його складові;

3) запропонувати наступну структуру підприємницького потенціалу регіону, основними елементами якої є: фінансовий потенціал, інфраструктурний потенціал, трудовий потенціал, виробничий потенціал, інноваційний потенціал.

Список використаних джерел:

1. Мігай Н.Б. Підприємницький потенціал як стратегічний резерв підвищення регіональної конкурентоспроможності. Причорноморські економічні студії. 2018. Вип. 30(1). С. 155-159.
2. Оксенюк К.І. Підприємницький потенціал регіону: сутність та напрями забезпечення його розвитку. Економічний форум. №3. 2017. С.56-60.
3. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т.3. Редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. К.: Видавничий центр «Академія», 2002. 952 с.
4. Большой энциклопедический словарь. 2 е изд., перераб. и доп. М.: «Большая Российская энциклопедия»; СПб: «Норинт», 1998. 1456 с.
5. Вахович І.М. Зміст та структура ендogenous потенціалу регіону. Економіка та держава. №11. Київ, 2010. С.41-43.
6. Оксенюк К.І. Структура стратегічного потенціалу транскордонного регіону. Економічні науки. Серія: «Економічна теорія та економічна історія». Зб. наук. праць. Луцький національний технічний університет. Випуск 6 (23). Редкол.: відп.ред. д.е.н., професор Герасимчук З.В. Луцьк, 2009. С.125-135.
7. Ковальська Л.Л., Оксенюк К.І. Стратегічний потенціал регіону: методика оцінки та механізм нарощення : моногр. Луцьк : РВВ ЛНТУ, 2010. С. 148.
8. Кушчевич В.О. Поняття фінансового потенціалу розвитку підприємства та його оцінки. Актуальні проблеми економіки. 2004. №7. С.123-130.

УДК 339.924

Корольчук Л.В., к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

КЛАСТЕРНА МОДЕЛЬ ЕКО-ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТРАНСКОРДОННОГО РЕГІОНУ: ДЕКАПЛІНГ-ФАКТОР

В статті визначено суть поняття «декаплінг-фактор», як необхідної умови ефективного функціонування кластерної моделі еко-інноваційного розвитку в умовах обмеження ресурсів сучасного світу та орієнтації на зелену економіку; досліджено характерні особливості кластерної моделі еко-інноваційного розвитку транскордонного регіону, в результаті врахування декаплінг-фактора.

Ключові слова: декаплінг, декаплінг-фактор, транскордонний кластер, транскордонне співробітництво, транскордонний регіон, еко-інновації.

Korolchuck L.

CLUSTER MODEL OF ECO-INNOVATION DEVELOPMENT OF THE CROSS- BORDER REGION: DECOUPLING FACTOR

The article defines the essence of the concept of "decoupling factor" as a necessary condition for the effective functioning of the cluster model of eco-innovation development in the context of limiting the resources of the modern world and orienting to the green economy; the characteristic features of the cluster model of eco-innovation development of the cross-border region, as a result of the decoupling factor are investigated.

Key words: decoupling, decoupling factor, cross-border cluster, cross-border cooperation cross-border region, eco-innovations.

Корольчук Л.В.

КЛАСТЕРНАЯ МОДЕЛЬ ЭКО-ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ТРАНСГРАНИЧНОГО РЕГИОНА: ДЕКАПЛИНГ-ФАКТОР

В статье определена суть понятия «декаплинг-фактор», как необходимого условия эффективного функционирования кластерной модели эко-инновационного развития в условиях ограничения ресурсов современного мира и ориентации на зеленую экономику; исследованы характерные особенности кластерной модели эко-инновационного развития трансграничного региона, в результате учтотования декаплинг-фактора.

Ключевые слова: декаплинг, декаплинг-фактор, трансграничный кластер, трансграничное сотрудничество, трансграничный регион, эко-инновации.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Сьогодні, в постіндустріальну епоху, прискорення соціально-економічного розвитку та підвищення конкурентоздатності передусім пов'язане з інноваційним процесом, який набув масового характеру: продукування нових технологій та іншої інформаційної продукції вийшло за межі наукових лабораторій і організацій, інновації стали всеохопними, вони охоплюють усі сфери економіки як держави, так і регіону зокрема. Транскордонне співробітництво (ТКС) є унікальним видом міжрегіональної міжнародної співпраці, за допомогою якого прикордонні регіони мають можливість нарощувати свій соціально-економічний потенціал [1].

Підвищення конкурентоздатності економіки транскордонного регіону (ТКР) шляхом нарощення його інноваційного потенціалу вимагає розробки спільної моделі розвитку, яка б передбачала як підвищення конкурентних переваг прикордонних регіонів України з метою активізації ТКС та захисту внутрішнього ринку, так і підвищення конкурентних переваг ТКР з метою його ефективного залучення до міжнародного поділу праці[1].

Проте, сьогодні термін «інновації» набув нового лексичного забарвлення під впливом сучасних світових тенденцій, а саме розвитку кругової, зеленої економіки в рамках концепції сталого розвитку світової економіки. Інновації в сучасному глобалізованому світі повинні не просто сприяти соціально-економічному розвитку регіону (держави), але й забезпечувати розрив прямопропорційного взаємозв'язку між економічним зростанням та використанням природних ресурсів, тобто враховувати так званий декаплинг-фактор (decoupling-factor). Саме інновації є інструментом підвищення конкурентоздатності регіону (країни) без завдання шкоди навколишньому середовищу.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Дослідження впливу ресурсоефективності на економічний розвиток в країнах – лідерах “зеленої” модернізації досліджували такі українські вчені, як О. Ф. Балацький, О. О. Веклич, Б. М. Данилишин, Л. Г. Мельник, О. М. Тур та ін. Проблема розвитку форм та інструментів транскордонного регіоналізму в умовах розвитку нового технологічного укладу і нових викликів глобального світу присвячені роботи вітчизняних економістів: Б. В. Буркинського, Н. А. Мікули, С. І. Соколенко, М. П. Войнаренко, Ю. В. Макогона, В. І. Захарченко та ін., в яких досліджені різні аспекти розвитку інноваційних форм транскордонної взаємодії. Дана проблематика є актуальною сьогодні і заслуговує на подальше поглиблене вивчення.

Цілі статті: визначити суть поняття «декаплинг-фактор», як необхідної умови ефективного функціонування кластерної моделі еко-інноваційного розвитку в умовах обмеження ресурсів сучасного світу та орієнтації на зелену економіку; дослідити характерні особливості кластерної моделі еко-інноваційного розвитку транскордонного регіону, в результаті врахування декаплинг-фактора.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. За визначенням Організації Економічного

Співробітництва та Розвитку (ОЕСР) *декаплінг* — це розмежування між економічним зростанням і тиском на довкілля, яке відбувається тоді, коли темпи росту екологічного тиску менші, ніж його економічна рушійна сила, наприклад, валовий внутрішній продукт (ВВП) за певний період часу [2].

Декаплінг сьогодні є пріоритетним напрямком розвитку економіки розвинених країн, який передбачає зміну форм та методів ведення економічної діяльності суб'єктами господарювання, зміну менталітету та культури жителів планети задля її збереження для наступних поколінь без дискримінації економічного росту держав та світового господарства в цілому.

Отже, *декаплінг-фактор* виначаємо, як актуальну умову запровадження інновацій в соціально-економічні процеси з метою підвищення конкурентоздатності країни (регіону) без завдання шкоди для навколишнього середовища.

Відповідно до вивчених в економічній науці видів декаплінгу пропонуємо розрізнити:

1) *Відносний декаплінг фактор* передбачає запровадження інновацій за умови (або задля) зменшення використання не відновлювальних ресурсів економічною системою (non-renewable resources decoupling) та її викидів у навколишнє середовище (environment impact decoupling) при збереженні сталого розвитку самої економічної системи.

2) *Абсолютний декаплінг фактор* передбачає запровадження інновацій за умови (або задля) припинення використання економічною системою невідновлювальних природних ресурсів, а також забруднення її викидами навколишнього середовища. Таким чином, економічна система стає закритою, інклюзивною, або циркулярною, яка базується на повторному використанні продуктів та матеріалів. Принцип «бери – використовуй – викидай» змінюється підходом «досліджуй – бери – використовуй – утилізуй – відновлюй». Циркулярна економіка має на меті стійке ресурсокористування, стимулювання інновацій, можливість задовольнити потреби постійно зростаючого населення Землі, загальне підвищення рівня життя населення планети. Найважливіші принципи [2]:

- вторинна переробка відходів з подальшим використанням у виробництві;
- принцип збереження цінності продукту, матеріалів, з якого він зроблений, якомога довше всередині виробничого циклу (наприклад, ремонт вжитих речей та їх повторний випуск на ринок за нижчою ціною);
- принцип переходу від концепції продажу продукту до сервісної моделі, коли продається послуга з користування продуктом, а не сам продукт (виробництво високоякісних товарів з низьким ступенем зношення для багаторазового користування за певну плату).

На нашу думку, інновації з декаплінг-фактором за своїм змістом відповідають поняттю «еко-інновації», що є порівняно молодим напрямом діяльності бізнесу і державної політики, який почав розвиватися наприкінці минулого століття. Цей напрям поєднує засоби екологічної та інноваційної політики, спрямовані на запровадження нових технологічних і організаційних рішень з метою зменшення негативного антропогенного впливу на довкілля і підвищення ефективності використання обмежених природних ресурсів.

Європейська комісія у Плані дій з еко-інновацій від 2010 р. визначила *еко-інновації* як будь-яку форму інновацій, що спрямовані, або мають своїм результатом значний та демонстрований прогрес у напрямі досягнення мети сталого розвитку шляхом зменшення впливу на навколишнє середовище, підвищення стійкості до екологічного навантаження або досягнення більш ефективного і відповідального використання природних ресурсів [7].

Слід зазначити, що можливості еко-інновацій тривалий час недооцінювалися, а сама концепція обмежувалася здебільшого рамками технологічних інновацій в процесах виробництва екологічних товарів і послуг. Натомість практикою розвинутих країн

доведено, що еко-інновації здійснюються в усіх секторах і охоплюють широке коло організаційних і маркетингових інновацій, які зумовлюють системні зміни, що стосуються ресурсоефективної і безпечної для довкілля так званої зеленої економіки [3].

Таким чином, зважаючи на сказане вище, задля нарощення соціально-економічного потенціалу ТКР, підвищення конкурентноздатності його економіки, враховуючи декаплінг-фактор, пропонуємо впроваджувати **кластерну модель еко-інноваційного розвитку**, яку вбачаємо в раціоналізації розміщення продуктивних сил прикордонних регіонів в рамках ТКР за посередництвом транскордонного органу шляхом утворення транскордонних кластерів у взаємовигідних сферах економіки регіонів-учасників ТКС з метою запровадження новітніх технологій у виробництво товарів та послуг в ТКР, підвищення їх конкурентноздатності на світовому ринку та конкурентноздатності економіки ТКР загалом, забезпечення впливу декаплінг-фактора на соціально-економічні процеси в ТКР задля збереження навколишнього середовища.

Функціонування еко-інноваційних транскордонних кластерів може мати вагомий вплив на соціально-економічний розвиток ТКР, враховуючи декаплінг-фактор завдяки наявності взаємозв'язків між підприємствами, які роблять учасників кластера конкурентноздатнішими як на транскордонному, так і на світовому ринку; кооперації та співпраці учасників кластера, що стимулює їх до пошуку нових, більш досконалих, екологічно нешкідливих та ресурсоекономних видів діяльності; орієнтації на потреби ринку, які є головним фактором визначення загальної стратегії підприємств та забезпечення відповідності стратегії кожного окремого виробництва загальній стратегії розвитку ТКР, яка орієнтована на екологічну безпеку та мінімізацію витрат ресурсів.

Державне регулювання функціонування транскордонних кластерів повинно бути зорієнтоване на виявлення стратегічних пріоритетів регіонального розвитку, а сформовані кластери зможуть забезпечити нарощення соціально-економічного потенціалу прикордонних регіонів у відповідності з прийнятими регіональними програмами технологічного забезпечення структурної перебудови економіки регіонів в контексті їх інтеграції в систему міжнародних економічних відносин.

Кластерна модель, у класичному розумінні, дозволяє кожному учаснику кластера своїми власними унікальними ресурсами сприяти розробці спільних інновацій за рахунок [1]:

- спільного проведення НДДКР;
- спільного обміну науковими досягненнями і розробками;
- взаємного обміну виробничим досвідом;
- взаємного обміну і підготовки кадрів.

Створення гнучкої системи взаємодії в рамках кластера, як нової виробничої системи, дозволить об'єднати зусилля всіх учасників ТКС для отримання ефекту синергії.

Завдяки розширенню значення «інновацій» до «еко-інновацій» кластерна модель еко-інноваційного розвитку транскордонного регіону набуває нових *характерних особливостей*, а саме передбачає:

- врахування системної трансформаційної природи еко-інновацій і можливостей зростаючого впливу їх на ефективність економічного механізму функціонування транскордонного кластера;
- формування довгострокового бачення інноваційного розвитку економіки ТКР з урахуванням впливу глобальних викликів на конкурентоспроможність транскордонного кластера;
- запровадження політики сприяння еко-інноваціям та чітку координацію заходів з реалізації їх через систематичну оцінку впливу їхніх результатів на економічне зростання, стан навколишнього середовища, конкурентоспроможність бізнесу та якість життя населення.

Слід зазначити, що головними перешкодами для еко-інноваційної діяльності в Україні є недостатній попит на чисте довкілля й бережливе використання власних природних ресурсів, а також слабкий зв'язок між генеруванням інновацій та їхнім впровадженням у виробництво.

Натомість, співпраця нашої держави з ЄС, імплементація Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС вимагає швидких дій і гармонізації пріоритетів і стандартів. Ресурсоефективність має стати першим пріоритетом для держави, виробників і споживачів, а еко-інновації – засобом її досягнення. ТКР на західному кордоні України, що безпосередньо дотичні до ЄС, можуть стати апробаційним майданчиком для реалізації кластерної моделі еко-інноваційного розвитку, в рамках якої, спираючись на європейський досвід, передбачається розгортання мережі підприємств з постачання відновлювальних джерел енергії, будівництва заводів з перероблення відходів, очищення води, розвитку сфери послуг з технічної та технологічної експертизи виробництва для впровадження ресурсоефективних і більш чистих технологій, розроблення і впровадження нових енергетичних та екологічних стандартів, гармонізованих з європейськими.

Висновки. Врахування декаплінг-фактора у функціонуванні транскордонних кластерів сприятиме реалізації принципів зеленої економіки, а отже соціально-економічному розвитку та підвищенню рівня конкурентоспроможності ТКР без завдання шкоди навколишньому середовищу, що співпадає зі стандартами ЄС, а отже в перспективі сприятиме задоволенню інтеграційних прагнень України.

Список використаних джерел:

1. Корольчук Л. В. Активізація транскордонного співробітництва регіонів : дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук / Л. В. Корольчук; Національна академія наук України, Інститут регіональних досліджень. – Луцьк, 2008. – 203с.;
2. Корольчук Л.В. Декаплінг – пріоритет країни на шляху до сталого розвитку економіки / Л.В. Корольчук// Економічні науки. Серія «Економічна теорія та економічна історія». Збірник наукових праць. Луцький НТУ. – Випуск 15(60). – Луцьк, 2018. – С. 54-64;
3. Мусіна Л.А. Еко-інновації як шлях до зеленої модернізації економіки: міжнародний досвід і перспективи України [Електронний ресурс] / Л.А. Мусіна//Науково-технічна інформація. - 2015. - № 2. - С. 26-34. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NTI_2015_2_6;
4. Сотник М.І. Декаплінг-аналіз економічного зростання та впливу на довкілля в регіонах України / М.І. Сотник, Л.А. Кулик // Економічний часопис-XXI. – 2014. – № 7-8 (2). – С. 60–64.;
5. Decoupling Natural Resource Use and Environmental Impacts from Economic Growth / UNEP. – 2011. – 174 p.;
6. Decoupling natural resource use and environmental impacts from economic growth [Electronic resource]// A Report of the Working Group on Decoupling to the International Resource Panel. – 2011. – Mode of access: www.unep.org/resourcepanel;
7. Europe in transition: Paving the way to a green economy through eco-innovation. [Electronic resource]// Eco-innovation Observatory, Brussels. 2010.– Mode of access: www.eco-innovation.eu.

Рецензент д.е.н., професор Лютак О.М.

УДК 330.341.31

Павлюк Л.В., к.е.н., доцент

Завадська О.М., к.е.н.

Луцький національний технічний університет

ЗНАЧЕННЯ ГУДВІЛУ ТА ЙОГО ОЦІНКА ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ УСПІШНОЇ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У науковій публікації розглядаються питання дослідження значення гудвілу та оцінка його вартості для здійснення успішної підприємницької діяльності.

Ключові слова: гудвіл, вартісна оцінка гудвілу, нематеріальні активи, успішна підприємницька діяльність.

Pavliuk L., Zavadska O.